

Woord bouw Nieuw

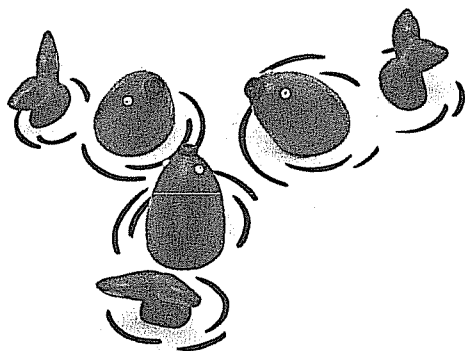
methode voor functioneel
spellingonderwijs
Deelhandleiding
blok 12

Kees de Baar

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	Tekst in Vorm, Houten
Illustraties:	Juliette de Wit, Amsterdam Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00 99

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

ISBN 90 280 2305 4

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleiding
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

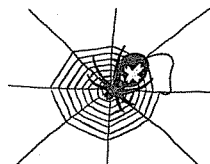
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De leerlingen:

- beheersen de schrijfwijze van de persoonsvorm in de voorbije tijd;
- beheersen de schrijfwijze van alle typen regelmatige vierlettergrepige woorden;
- verwerven woordbeeld voor nieuwe woorden met au, ei, th en i (= ie).

Vaardigheden

De leerlingen:

- herkennen de persoonsvorm in een enkelvoudige zin;
- kunnen de schrijfwijze van de persoonsvorm berekenen met een beslissingsschema;
- herkennen onbeklemtoonde lettergrepen;
- herkennen bijzondere klankgroepen;
- herkennen lettergrepen en letters waarvoor een spellingregel geldt.

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 de voorbije tijd van sterke doe-woorden;
- 2 de voorbije tijd van zwakke doe-woorden;
- 3 nieuwe woorden met au, ei en th;
- 4 lettergrepen zonder klemtoon;
- 5 tegenwoordige of voorbije tijd;
- 6 nieuwe woorden met i = ie;
- 7 woorden met ee, e en e = u;
- 8 woorden met bijzondere klankgroepen.

Lessenoverzicht

les 1	doe-woorden	4
les 2	doe-woorden	4
les 3	doe-woorden	4
les 4	controle en toepassing	6
les 5	herhaling en toepassing	7
les 6	doe-woorden	8
les 7	doe-woorden	8
les 8	doe-woorden	8
les 9	controle en toepassing	10
les 10	herhaling en toepassing	11
les 11	au, ei en th	12
les 12	au, ei en th	12
les 13	au, ei en th	12
les 14	controle en toepassing	14
les 15	herhaling en toepassing	15
les 16	lettergrepen zonder klemtoon	16
les 17	lettergrepen zonder klemtoon	16
les 18	lettergrepen zonder klemtoon	16
les 19	controle en toepassing	18
les 20	herhaling en toepassing	19
les 21	doe-woorden	20
les 22	doe-woorden	20
les 23	doe-woorden	20
les 24	controle en toepassing	22
les 25	herhaling en toepassing	23
les 26	i (= ie)	24
les 27	i (= ie)	24
les 28	i (= ie)	24
les 29	controle en toepassing	26
les 30	herhaling en toepassing	27
les 31	ee, e en e = u	28
les 32	ee, e en e = u	28
les 33	ee, e en e = u	28
les 34	controle en toepassing	30
les 35	herhaling en toepassing	31
les 36	bijzondere klankgroepen	32
les 37	bijzondere klankgroepen	32
les 38	bijzondere klankgroepen	32
les 39	controle en toepassing	34
les 40	herhaling en toepassing	35
les 41	afsluiting	36
les 42	afsluiting	36
les 43	afsluiting	37
kopieerbladen		40
kopieerlessen		68

Didactische aandachtspunten

Woordvaardigheid

Bij alle activiteiten gaat het erom dat de leerlingen regelbewust worden gemaakt. Daarnaast is het vooral belangrijk aandacht te besteden aan woordbeeldvorming. Het regelbewust maken kunt u onder andere bevorderen door geen dicteefouten aan te strepen, maar door voor de kantlijn met een code aan te geven welke type fout de desbetreffende leerling heeft gemaakt (L = luisterfout, R = regelfout, A = afspraakfout, P = persoonsvormfout). De leerlingen moeten dan zelf de fout opzoeken (bij een zinsdictee) en nadenken over de juiste schrijfwijze.

In dit blok komen nieuwe afspraakwoorden aan de orde, die de leerlingen meteen op basis van woordbeeld inprenten. Daarbij wordt steeds het analogiedenken gestimuleerd, omdat veel te oefenen woorden zijn afgeleid van reeds bekende twee- en drielettergrepige woorden.

Verder worden de leerlingen geconfronteerd met alle mogelijke typen vierlettergrepige woorden. Daarbij gaat het erom dat ze zien dat wat ze hebben geleerd bij drielettergrepige woorden ook volledig is toe te passen bij vierlettergrepige woorden. Er komt gewoon een lettergreep bij, niet meer en niet minder. Het uitgangspunt is dat er geen moeilijke woorden bestaan maar woorden met één of meer lastige lettergrepen. De leerlingen moeten deze lastige lettergrepen leren herkennen.

Zinsvaardigheid

In dit blok komt de schrijfwijze van de voorbije tijd aan de orde. Deze term is voor basisschoolleerlingen duidelijker dan de term verleden tijd en daarom wordt hij gebruikt, hoewel in les 1 duidelijk wordt dat verleden tijd precies hetzelfde betekent. De leerlingen leren nu ook de afkortingen t.t. en v.t. gebruiken. Nadat achtereenvolgens de sterke en zwakke deelwoorden behandeld zijn, wordt in les 8 het beslissingsschema voor de voorbije tijd geïntroduceerd en geoefend. In de lessenreeks 21 t/m 23 komt de hulpkaart aan de orde, die als kopieerblad 28 is bijgevoegd. Op de hulpkaart, een beslissingsschema voor de persoonsvorm, zijn schema 1 (t.t.) en schema 2 (v.t.) geïntegreerd.

Schrijfvaardigheid

In het Bouwschrift ligt de nadruk vooral op het uitvoeren van zogenoemde zakelijke stelopdrachten voor afwisselend bekende of onbekende lezers, of voor de schrijver zelf.

De stelopdrachten in het Bouwschrift zijn:

- een verslag voor de schoolkrant
- een bladzij van een dagboek (twee keer)
- een poster voor een project
- een tekst voor de schrijfhoek
- een advertentie
- een brief aan een zus in het buitenland
- een tekst voor een hobbyboek

Bij de stelopdracht in het Bouwboek moeten de leerlingen steeds een verhaal bedenken en schrijven bij een tekening, die het eerste of tweede deel van de verhaalkern illustreert.

Belangrijk bij alle stelopdrachten blijft het principe: 'Je schrijft voor een lezer of lezersgroep'. Daarop baseren de leerlingen hun keuze voor een bepaalde tekstvorm en daarop wordt ook de afwerking toegespitst. Geef de leerlingen dus de tijd hun schrijfopdrachten zodanig af te werken dat een lezer er plezier aan kan beleven. Een schrijfopdracht maken terwijl je weet dat je product in de papierbak terechtkomt, is niet echt motiverend!

Bedenk daarbij dat het voor basisschoolleerlingen zonder geautomatiseerde spellingvaardigheid onmogelijk is tegelijkertijd op de inhoud (betekenis) van de tekst en op de spelling (vorm) te letten. Daarom maken de leerlingen bij elke schrijfopdracht eerst een voorbereidende (klad)versie van hun verhaal. Daarna controleren ze deze versie en schrijven ze hun verhaal in het net.

Woordpakketten (basisstof)

les 1 doe-woorden	les 2 doe-woorden	les 3 doe-woorden
----------------------	----------------------	----------------------

hebben	vallen	doen
zijn	springen	hebben
doen	eten	zijn
zien	bijten	zullen
lezen	binden	willen
helpen	blijven	kunnen
vallen	brengen	zeggen
zwemmen	denken	drijven
schrijven	dragen	fluiten
lopen	drinken	houden
pakken	glijden	kopen
tekenen	duiken	kiezen
rennen	gaan	klimmen
fietsen	geven	komen
vegen	trekken	krijgen
worden	nemen	glijden
wijzen	stinken	mogen
weten	steken	zeggen
wegen	staan	roepen
vragen	spreken	rijden
vliegen	snijden	nemen
vinden	slapen	breken
vechten	slaan	liggen
varen	schrikken	laten
vangen	schieten	kruipen
zenden	ruiken	kijken
		blazen
		ontvangen
		begrijpen
		bedenken

leen te voorkomen door ze grondig te laten oefenen met alle veelvoorkomende sterke doe-woorden. (Met name voor leerlingen met een andere thuistaal geven onze doe-woorden veel problemen. Het zal zeker nodig zijn alle vervoegingen zo nu en dan te herhalen, eventueel met behulp van de kopieerbladen.)

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na de introductie met behulp van de eerste oefening van elke les, kunnen de taalvaardige leerlingen meteen aan het werk. Ze maken eerst de oefeningen in het Bouwschrift en daarna de persoonsvormoefeningen op het bijbehorende kopieerblad (niet de zinnen). Daarna volgt de extra taak in het Bouwboek. Naar aanleiding van deze opdrachten in het Bouwboek volgt als laatste een oefening met zinnen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek elke oefening in het Bouwschrift en doe de opdrachten mondeling samen. Taalzwakke leerlingen kennen de vormen in de voorbije tijd van sterke doe-woorden vaak slecht. Na het Bouwschrift kunnen ze verdergaan met het bijbehorende kopieerblad met de extra persoonsvormoefeningen.

Woordbetekenis

Alle doe-woorden worden aangeboden in korte zinnen. Dat zal de betekenis voldoende versterken. Bespreek wel steeds de vorm in de voorbije tijd en met name in welke situatie die gebruikt wordt.

Materiaal

- *Bouwschrift les 1 t/m 3*
- *Bouwboek les 1 t/m 3*
- *Kopieerbladen 1 t/m 3 en 15*

Extra materiaal

Geen.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In les 1 wordt de voorbije tijd geïntroduceerd.

Vervolgens wordt deze tijdsvorm verder geoefend met een aantal gemakkelijke sterke en zwakke doe-woorden. In les 2 en 3 wordt deze kennis uitgebouwd naar sterke doe-woorden. In les 2 wordt ook het begrip sterke doe-woorden geïntroduceerd. De leerlingen oefenen zowel in het Bouwschrift als op het bijbehorende kopieerblad. Het is belangrijk dat de leerlingen vertrouwd worden met de voorbije tijd van alle veelvoorkomende doe-woorden. Te veel leerlingen hebben problemen met de sterke doe-woorden omdat ze neigen tot een zwakke vervoeging (hij bindde). Dit is al-

les 1

Les 1
voorbijde of verleden tijd

1. Let op!
De voorbije tijd noem je ook wel verleden tijd.
Het betekent precies hetzelfde (afkorting = v.t.).

Zoek in elke zin de persoonsvorm. Zet er een streep onder.
Schrijf achter de zin de persoonsvorm in de voorbije tijd.

Hij heeft een bult op zijn hoofd. _____

Dat is niet leuk. _____

Daarom doet hij een pet op. _____

Zo zie je er niets van. _____

2. Vul van elk doe-woord de persoonsvorm in.

	l.t.	v.t.
lezen	Ik _____ een boek.	Ik _____ een boek.
helpen	Wij _____ ook mee.	Wij _____ ook mee.
vallen	Ik _____ op de grond.	Ik _____ op de grond.
zwemmen	Wij _____ niet ver.	Wij _____ niet ver.
schrijven	Zij _____ een brief.	Zij _____ een brief.
lopen	Hij _____ heel hard.	Hij _____ mij omver.

3. Doe dit nog een keer. Maar pas op!

	l.t.	v.t.
pakken	Ik _____ een koekje.	Ik _____ een koekje.
tekenen	Hij _____ een poes.	Hij _____ een poes.
rennen	Zij _____ naar huis.	Zij _____ naar huis.
fietsen	Hij _____ heel hard.	Hij _____ heel hard.
vegen	Hij _____ de stoep.	Hij _____ de s.

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Persoonsvorm in de voorbije tijd invullen.

Illustratie: bij het verhaal (hij heeft een bult op zijn hoofd).

Opgave 2

Persoonsvorm invullen.

Opgave 3

Persoonsvorm invullen.

les 2

Les 2
voorbijde tijd: sterke doe-woorden

1. Let op!
doe-woord l.t. v.t.
vallen hij valt hij viel
springen ik spring ik sprong

Er zijn doe-woorden die sterk veranderen in de voorbije tijd.
Die noemen we **sterke** doe-woorden.

2. Sterke doe-woorden zijn gemakkelijk te schrijven.
Vul van elk doe-woord de persoonsvorm in.

	l.t.	v.t.
eten	Ik _____ een broodje.	Ik _____ een koekje.
blijten	Ik _____ op een pilt.	Ik _____ op mijn vinger.
blinden	Ik _____ het vast.	Ik _____ het niet vast.
blijven	Ik _____ slapen.	Ik _____ lang weg.
brenghen	Ik _____ dit mee.	Ik _____ haar weg.
denken	Ik _____ lang na.	Ik _____ niet na.

3. Vul van elk doe-woord de goede persoonsvorm in (v.t.).

dragen	draken	glijden
Ik _____ de zak.	Ik _____ water.	Ik _____ uit.
Wij _____ de zak.	Wij _____ water.	Wij _____ uit.
dulken	gaan	geven
Ik _____ in zee.	Ik _____ weg.	Ik _____ iets.
Wij _____ in zee.	Wij _____ weg.	Wij _____

Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Introductie van sterke doe-woorden.

Illustratie: bij de voorbeeldzinnen (vallen en springen).

Opgave 2

Persoonsvorm invullen.

Opgave 3

Persoonsvorm invullen.

les 3

Les 3
voorbijde tijd: sterke doe-woorden

1. Vul van elk doe-woord de goede persoonsvorm in (v.t.).

doen	hebben	
Ik _____ niets.	Ik _____ een hoed.	
Wij _____ niets.	Wij _____ een hoed.	
zijn	rullen	
Ik _____ hier.	Ik _____ het doen.	
Wij _____ hier.	Wij _____ het doen.	
willen	kunnen	zeggen
Ik _____ helpen.	Ik _____ er zijn.	Ik _____ niets.
Wij _____ helpen.	Wij _____ er zijn.	Wij _____ niets.

2. Vul de goede persoonsvorm in (v.t.).

drijven	De boot _____ weg door de wind.
sluiten	Hij _____ steeds hetzelfde deuntje.
houden	Ze _____ het paard stevig vast.
kopen	Ik _____ dat boek voor vader.
kieszen	Zij _____ de kleur van de deur.
klimmen	De apen _____ heel snel omhoog.

3. Schrijf de persoonsvorm in de voorbije tijd achter de zin.

Hij komt weer eens te laat. _____

Wie krijgt dit nieuwe boek? _____

Zij glijdt van de weg in de sloot. _____

Ik mag niet naar het zwembad. _____

Hij zegt niets tegen me. _____

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Persoonsvorm invullen.

Illustratie: bij de voorbeeldzinnen (hoeden die afwaaien).

Opgave 2

Persoonsvorm invullen.

Opgave 3

Persoonsvorm van tijd veranderen.

Woordpakketten (basisstof)

les 6 doe-woorden	les 7 doe-woorden	les 8 doe-woorden
gooien	landen	winnen
lachen	redden	vinden
leggen	wachten	doen
fietsen	zuchten	glijden
maken	antwoorden	branden
maaien	luiden	wachten
dromen	ontmoeten	worden
slikken	stoten	zetten
wonen	doden	rijden
koken	starten	troosten
blaffen	pesten	pesten
mauwen	laden	bemoeien
poetsen	lusten	vluchten
werken	raden	binden
gillen	planten	lachen
beven	braden	worden
botsen	juichen	regenen
bloeien	kosten	zuchten
bouwen	schudden	verbinden
bukken	kamperen	starten
dansen	tekenen	
draaien	praten	
duwen	lachen	
horen	kleden	
pakken	openen	
	haasten	

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na de introductie kan de activiteitengroep zelfstandig de oefeningen in het Bouwschrift maken. Als vervolg hierop kunnen ze aan de slag met twee extra woordpakketten in het Bouwboek.

Laat ze na les 13 wel eerst de oefeningen maken van het kopieerblad dat bij het Bouwschrift hoort. Dit zijn extra oefeningen voor het geïntroduceerde beslissingsschema 2.

• Begeleid oefenen

Instructie

U zult elke oefening moeten bespreken door de eerste opgave samen te doen met de instructiegroep. Als het taalniveau van uw instructiegroep laag is, doet u dan alle oefeningen eerst mondeling voordat ze schriftelijk worden verwerkt.

Woordbetekenis

Alle doe-woorden worden steeds aangeboden in korte zinnnetjes. Dat zal voor de woordbetekenis voldoende zijn. Twijfelt u bij sommige doe-woorden, bespreek die dan bij de afsluiting van een les.

Materiaal

- *Bouwschrift les 6 t/m 8*
- *Bouwboek les 6 t/m 8*
- *Kopieerbladen 4 t/m 6 en 16*

Extra materiaal

Geen.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Lastige doe-woorden in de voorbije tijd zijn de zwakke werkwoorden en met name die met d of t in de ik-vorm. In les 6 komen eenvoudige zwakke werkwoorden aan de orde, in les 7 de zwakke doe-woorden met d of t. Alle problemen met de voorbije tijd zijn nu aan de orde geweest en nu kunt u in les 8 het tweede beslissingsschema introduceren. Het volstaat als u met de hele groep van elke les oefening 1 doet.

les 6

Les 6
voorbijde tijd: zwakke doe-woorden

1. Let op!
Er zijn doe-woorden die weinig veranderen in de voorbijde tijd.
Die noemen we **zwakke doe-woorden**.

doe-woord	l.t.	v.t.
goolen	hij goolt	hij gooidde
lachen	hij lacht	hij lachte

2. Zwakke doe-woorden in de verleden tijd.
Achter de ik-vorm komt de of den, te of ten.

doe-woord	ik-vorm	v.t.
leggen	_____	Ze _____ het boek daar.
fluiten	_____	Wij _____ naar huis.
maken	_____	Hij _____ ruzie.
maaien	_____	Zij _____ het gazon.
dromen	_____	Ik _____ heel eng.
slikken	_____	Hij _____ een mug in.
wonen	_____	Zij _____ hier.

3. Schrijf de ik-vorm op. Vul daarna de persoonsvorm in (v.t.).

koken	_____	Wie _____ het eten?
bleffen	_____	De honden _____ heel hard.
mauwen	_____	De poes _____ zachtjes.
poetsen	_____	Zij _____ haar schoenen.
werken	_____	Waarom _____ hij vandaag niet?
botsen	_____	De auto's _____ op elkaar.
pakken	_____	De spin _____ een _____

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Introductie zwakke doe-woorden.
Illustratie: bij de voorbeeldzinnen (sneeuwbal gooien).

Opgave 2

Ik-vorm en persoonsvorm invullen.

Opgave 3

Ik-vorm en persoonsvorm invullen.

les 7

Les 7
voorbijde tijd: zwakke doe-woorden

1. Let op!
Achter de ik-vorm komt altijd de of den, te of ten.
Ook als de ik-vorm op g of j eindigt.

Dus: het vliegtuig landde op het water.

doe-woord	ik-vorm	verleden tijd
landen	land	landde (de(n))
redden	red	redde (de(n))
wachten	wacht	wachte (te(n))

2. Vul de ik-vorm en de persoonsvorm in.

doe-woord	ik-vorm	v.t.
zuchten	_____	Hij _____ heel diep.
antwoorden	_____	Wij _____ te vroeg.
luiden	_____	Zij _____ de klok.
ontmoeten	_____	Ik _____ hem daar.
stoten	_____	Zij _____ haar hoofd.
doden	_____	De poes _____ een muis.
starten	_____	De auto _____ meteen.

3. Bedenk het onderwerp. Vul daarna de persoonsvorm in (v.t.).

pesten	_____	hem gisteren.
laden	_____	de kat vol.
lusten	_____	dit vorige keer niet.
raden	_____	het getal precies.
planten	_____	vorig jaar deze t _____
braden	_____	het vlees.

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Introductie de(n) en te(n) bij zwakke doe-woorden.

Illustratie: bij de voorbeeldzinnen (redden van mensen uit vliegtuig dat op het water is geland).

Opgave 2

Ik-vorm en persoonsvorm invullen.

Opgave 3

Onderwerp en persoonsvorm invullen.

les 8

Les 8
voorbijde tijd: schema

1. Let op!
Weer een schema.

persoonsvorm!

ja nee
gewoon schrijven

tegenwoordige tijd **voorbijde tijd**

zwak of sterk
ik-vorm gewoon schrijven
enkelvoud of meervoud?
de of te erachter den of ten erachter

2. Onderstreep de persoonsvorm. Schrijf de voorbijde tijd achter de zin.

Onze club wint de wedstrijd. _____
Dat vinden we erg leuk. _____
De tegenstanders doen hun best. _____
maar glijden steeds uit. _____

3. Schrijf de ik-vorm op. Vul daarna de persoonsvorm in (l.t. of v.t.).

branden _____ De schuur _____ gisteren af.
wachten _____ Waarom _____ jij gisteren niet?
worden _____ Ik _____ later piloot.
zetten _____ jij die fles op tafel?
rijden _____ jij _____ veel te hard.

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Introductie v.t.: beslissingsschema.
Illustratie: bij het verhaal van opgave 2 (voetballen).

Opgave 2

Persoonsvorm in de tegenwoordige tijd omzetten in de voorbijde tijd.

Opgave 3

Ik-vorm en persoonsvorm invullen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Bij elke les hoort een apart kopieerblad met extra oefeningen met doe-woorden in de tegenwoordige en voorbije tijd. Zorg ervoor dat alle leerlingen met deze kopieerbladen oefenen, ook de trage werkers.

Desnoods trekt u er extra tijd voor uit. Deze extra oefening is namelijk essentieel.

• Bouwboek (activiteitengroep)

In het Bouwboek zijn twee extra woordpakketten opgenomen. De leerlingen schrijven de woorden uit deze pakketten zowel in de tegenwoordige als in de voorbije tijd. Daarna bedenken ze van elk doe-woord ook nog het voltooid deelwoord en ze schrijven dit op.

Afsluiting

Besteed aandacht aan doe-woorden die een lastige betekenis hebben.

Introductie dictee

Het dictee is een zinsdictee van tien zinnen. In deze zinnen komen alle woordtypen voor waarvoor een spellingregel geldt. Na het opschrijven van een zin moeten de leerlingen de persoonsvorm onderstrepen. Wijs de leerlingen bij het schrijven van de zinnen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Laat de leerlingen de zinnen opschrijven met steeds een regel ertussen. Daardoor kunnen ze tussen de regels hun fouten verbeteren.

Materiaal

- Een gelinieerd blad
- Bouwschrift les 9

Controledictee 90

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Zeg de zin in jezelf na en schrijf de zin op.
- 3 Als je de zin niet meer weet, wacht je rustig af. De zin wordt nog een keer herhaald.
- 4 Lees de zin na en let op hoofdletters en leestekens.

Schrijf de zin op en onderstreep de persoonsvorm.

- 1 Ik ontmoette hem in het zwembad.
- 2 Jij antwoordde natuurlijk voor je beurt.
- 3 Ik lustte die aardappelen ook niet.
- 4 De tractor startte vanochtend weer niet.
- 5 De fabriek brandde helemaal af.
- 6 Jullie praatten gisteren te veel door elkaar.
- 7 Ik verkleedde me als indiaan.
- 8 Die schoenen kostten vorig jaar veel meer.
- 9 Hij redde het jongetje uit het kanaal.
- 10 Het gebouw schudde door de aardbeving.

Score woordspelling

Voldoende: 5 of minder fouten (25 lastige woorden).

Score persoonsvorm

Onderstrepen: voldoende bij 9 of meer woorden goed.
Schrijven: voldoende bij 8 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het doel van deze schrijftaak is dat de leerlingen systematisch belangrijke dingen leren noteren die ze willen onthouden. Ze gaan het verloop van een vakantie-dag op een mooi eiland bedenken en opschrijven. De bedoeling is dat ze de gegevens uitwerken tot een soort vakantieboek, aangevuld met foto's, ansichtkaarten enzovoort. Allereerst moeten ze de inleiding voor het dagboek bedenken. Daarna volgt het dagverslag. Wijs de leerlingen erop dat het gemakkelijk werkt als ze uitgaan van een dagindeling, bijvoorbeeld morgen-middag-avond. In het Bouwschrift schrijven ze alleen de aanzet voor het dagverslag, bijvoorbeeld alleen het verslag van de morgen. De rest schrijven ze op een apart blaadje.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen van de leerlingen. Uiteraard is het lastig om te bedenken wat er op zo'n dag zou kunnen gebeuren dat de moeite van het beschrijven waard is. De tekening helpt ze op weg. Let bij de bespreking vooral op relevante informatie. Het dagboek moet helpen dingen te onthouden voor het vakantieboek. Het mag dus in telegramstijl geschreven worden. (Waarschijnlijk schrijven ze allemaal te uitvoerig!)

Introductie

Bespreek alle persoonsvormen met de hele groep met schema 2 ernaast. Laat enkele goede spellers hardop de schrijfwijze van de persoonsvorm beredeneren. De zwakke spellers horen dan hoe de schrijfwijze van de persoonsvorm totstandkomt. Laat daarna elke leerling zijn/haar eventuele gewone woordfouten verbeteren en oefenen.

Van de tweede stelopdracht is het eerste deel van de verhaalkern geïllustreerd. Een meisje loopt vooruit op een groepje kinderen door de duinen, struikelt over een wortel van een struik en valt vlak bij een metalen kist, die net onder het zand uitsteekt.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Als de fouten voor de kantlijn gecodeerd zijn met L, R, A of P, kan elke leerling zelf zijn/haar fouten opzoeken en verbeteren. De leerlingen oefenen door inprenting (bekijken, schrijven, controleren). Daarna schrijven ze deze woorden in de desbetreffende foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Leerlingen met te veel woordfouten zult u moeten helpen bij het opzoeken van de fouten. Daarna oefenen ze deze woorden op de manier zoals die hierboven is beschreven bij zelfstandig oefenen. U bespreekt de persoonsvormfouten met behulp van het schema op kopieerblad 28. Als extra oefenmateriaal kunt u kopieerblad 32 of 33 gebruiken.

Afsluiting

Laat een leerling zijn/haar volledig dagboekverslag voorlezen en let vooral op een korte, zakelijke beschrijving. De belangrijkste zaken moeten kort en bondig genoemd worden.

Woordpakketten (basisstof)

les 11 au, ei en th	les 12 au, ei en th	les 13 au, ei en th
restaurant	applaus	bibliotheek
thermometer	pleisters	apothek
zomerseizoen	allebei	eigenlijk
karweitje	treiteren	geheimzinnig
omheining	verspreiden	allebei
uitbreiden	bereiken	eindelijk
eigendom	reinigen	heimelijk
inleiding	steigeren	uitbreiding
bibliotheek	geleidelijk	bedreiging
verscheidene	heimelijk	aanleiding
onderscheiden	nauwelijks	afleiding
apothek	methode	opleiding
thermostaat	allerlei	nauwkeurig
veiligheid	bescheiden	eigenaar
theepauze	seizoenen	flauwekul
handenarbeid	automaat	scheidsrechter
eigenwijs	sportterrein	bedreigen
aardbeien		
wenkbrauwen		

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen (activiteitengroep) kunnen alle oefeningen zonder toelichting maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Alle leerlingen kennen de oefenvormen. Het kan alleen nodig zijn de woorden toe te lichten die lastig zijn door hun betekenis. Denk daarbij met name aan woorden die niet door de oefening zelf duidelijk worden.

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 11 oefening 2: karweitje, omheining, uitbreiden, eigendom, inleiding
- oefening 4: veiligheid, eigenwijs
- les 12 oefening 2: treiteren, verspreiden, bereiken, reinigen, steigeren
- oefening 4: bescheiden, automaat
- les 13 oefening 2: eigenlijk, geheimzinnig, allebei, eindelijk, heimelijk
- oefening 4: eigenaar

Materiaal

- Bouwschrift les 11 t/m 13
- Bouwboek les 11 t/m 13
- Kopieerbladen 7 en 17

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp

Module 3: thema 5 en 6 oefening 1 en 2

N.B. Alleen remediërend gebruiken.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vraag of de leerlingen enkele woorden kunnen noemen met au, ei en th. Zet deze woorden op het bord en vertel dat het in de lessenreeks om deze lastige letters gaat. Vertel er wel bij dat veel van de ei-woorden die de leerlingen gaan oefenen, afleidingen zijn van een reeds bekend woord. (Bijvoorbeeld: leiden-inleiding, geheim-geheimzinnig.) Dit zal voldoende zijn als introductie.

les 11

Les 11 **au, ei en th**

1 Vul in. Kies uit: thermometer, restaurant, zomerselzoen.
 Voor het _____ ligt een zonnig terras.
 Op de _____ is het dertig graden.
 Het _____ is begonnen.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
 Kies uit: uitbreiden, inleiding, eigendom, karweitje, omhelming.
 Dit _____ moet eerst klaar.
 De _____ bestaat uit prikkeldraad.
 Ze gaan de winkel _____.
 Die fiets is mijn _____.
 Dit is de _____ van het boek.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
 Kies uit: thermostaat, verscheidene, onderscheiden, bibliotheek, apotheek.
 Je kunt er boeken lenen: _____.
 Een groot aantal: _____.
 Iets kunnen zien: _____.
 Je kunt er geneesmiddelen kopen: _____.
 Je kunt er de verwarming mee regelen: _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
 held-vel-ig _____ den-ar-han-beld _____
 ze-pau-thee _____ gen-wijs-el _____
 bel-en-aard _____ wen-wenk-brau _____
 hel-ning-om _____ rant-res-tau _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (een zonnig terras).

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 12

Les 12 **au, ei en th**

1 Vul in. Kies uit: pleisters, allebei, applaus.
 Zij krijgt _____ van het publiek.
 Hij heeft _____ nodig voor zijn knieën.
 Ze krijgen _____ aandacht.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
 Kies uit: verspreiden, berelken, traiteren, steigaren, reinigen.
 Iemand _____ is gemeen.
 Wij gaan deze folders _____.
 Je kunt hem niet _____.
 Mamma laat mijn jas _____.
 Een paard dat schrikt kan _____.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
 Kies uit: geteldijk, methode, helmelijk, allerlei, nauwelijks.
 Het gebeurt langzaam maar zeker: _____.
 Heel stiekem: _____.
 Nog bijna niet: _____.
 Een manier om iets te leren doen: _____.
 Van alle soorten: _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
 schel-be-den _____ to-au-maat _____
 nen-zoe-sel _____ ters-port-rein _____
 ze-ren-pau _____ te-l-el-ijk _____
 lei-ler-al _____ tho-de-me _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (vrouw krijgt applaus, man valt op zijn knieën).

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 13

Les 13 **au, ei en th**

1 Vul in. Kies apotheek of bibliotheek.
 Zij brengt boeken naar de _____.
 Hij heeft iets nodig uit de _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
 Kies uit: allebei, eigenlijk, geheimzinnig, eindelijk, helmelijk.
 Ik heb _____ geen tijd.
 Doe niet zo _____.
 Zij kwamen _____ te laat.
 Het werk is _____ klaar.
 Ze zit _____ te snoepen.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
 Kies uit: hadregling, ontfelding, opfalding, uitbreiding.
 Groter maken van een gebouw: _____.
 Iets om je bang te maken: _____.
 De oorzaak van iets: _____.
 Iets waardoor je niet oplet: _____.
 Een school om een beroep te leren: _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
 rig-nauw-keu _____ kul-flau-we _____
 ge-el-naar _____ rech-scheids-ter _____
 tau-res-rant _____ gus-au-tus _____
 bel-der-ar _____ hel-men-ge _____
 lijk-el-gen _____ drel-gen-be _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (boeken wegbrengen, pijnstillers kopen in de apotheek).

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op het kopieerblad worden de woorden van het Bouwschrift nogmaals aangeboden. De leerlingen oefenen door deze woorden te sorteren op ei-au en th en ze op te schrijven zowel in lettergrepen verdeeld als aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

In het Bouwboek zijn twee extra woordpakketten opgenomen. De leerlingen oefenen deze woorden in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Woordpakket 1 bevat woorden die zijn afgeleid van doe-woorden. Daarop wordt de vervolgoefening gericht. Woordpakket 2 bevat diverse woorden. In de vervolgoefening moeten de leerlingen deze woorden op alfabetische volgorde zetten.

Afsluiting

Bespreek de tekeningen in relatie tot de bijbehorende oefening.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 14*

Controledictee 91

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets hebt vergeten.

1	Het restaurant is nog gesloten.	schrijf op restaurant
2	Ik ga naar de bibliotheek.	bibliotheek
3	Die fiets is mijn eigendom.	eigendom
4	Je moet heel nauwkeurig werken.	nauwkeurig
5	Ze heeft pleisters op haar knie.	pleisters
6	Hier liggen allerlei dozen.	allerlei
7	Deze pillen komen uit een apotheek.	apothek
8	Ze kwam heimelijk naar binnen.	heimelijk
9	We hebben hem nauwelijks gezien.	nauwelijks
10	De thermometer hangt buiten.	thermometer
11	Die verlichting is voor de veiligheid.	veiligheid
12	De zangeres kreeg veel applaus.	applaus
13	Het paard begon te steigeren.	steigeren
14	Woordbouw is een methode.	methode
15	We zijn eindelijk klaar met het werk.	eindelijk
16	Doe toch niet zo eigenwijs.	eigenwijs

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen gaan een poster maken over het onderwerp 'Dierenhulp in de winter'. Een poster is een heel bijzondere communicatievorm. Bespreek de opdracht met behulp van een aanwezige poster waarvan u de vormgeving en opzet bekijkt. De leerlingen gaan hun eigen poster voorbereiden in het Bouwschrift. Mogelijk kunt u taaltijd vrijmaken om er in groepjes een echte poster van te laten maken.

Afsluiting

Bespreek de opzet van enkele posters.

Introductie

Wanneer u de gemaakte fouten niet hebt onderstreept, maar voor de kantlijn hebt aangeduid met L-, R- of A-fout, kunnen de leerlingen zelf meteen aan het werk. U zult het dictee waarschijnlijk niet hoeven uit te leggen.

Na het verbeteren en oefenen van de fout geschreven woorden zullen bijna alle leerlingen kunnen beginnen aan de tweede schrijfofdracht in het Bouwboek (bladzijde 25). Het tweede deel van de verhaalkern is geïllustreerd. Twee jongens met een vlieger klimmen over een prikkeldraadhek rond een weiland, opgejaagd door een stier. Eén van de jongens scheurt zijn broek. Het eerste deel van de kern bestaat uit een woordveld dat gedeeltelijk is ingevuld. De leerlingen moeten dit dus aanvullen voordat ze de rest van het verhaal kunnen schrijven.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Nadat de leerlingen hun fouten hebben verbeterd, gaan ze de woorden oefenen door inprenting. Geef ze daarvoor een blanco blaadje. Ze moeten elk woord goed bekijken, een 'woordfoto' maken en vervolgens met de ogen dicht proberen het woord te schrijven, net zo lang tot dit lukt. Daarna schrijven ze deze woorden in de desbetreffende foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Voor leerlingen met een onvoldoende dicteescore zult u tijd moeten vrijmaken om de fouten te bespreken. Laat ze de woorden verbeteren op het dicteeschema, waarna ze de lastige lettergreep kleuren. Daarna oefenen ze deze woorden op de manier die hierboven is beschreven bij zelfstandig oefenen.

Afsluiting

Bespreek titel en inleiding van de tweede stelopdracht. Dit keer zullen alle leerlingen hieraan zijn toegekomen.

Woordpakketten (basisstof)

les 16 les 17 les 18 lettergrepen zonder klemtoon

steigeren	schilderen	kantelen
goochelen	kliederen	aardappelen
spartelen	mopperen	bladeren
schilderen	tintelen	openen
jammeren	spijbelen	borstelen
peuteren	piekeren	schakelen
koperen	stotteren	bekogelen
ijzeren	knippen	uitademen
bewonderen	roddelen	vergaderen
verzamelen	weigeren	uitschakelen
verduisteren	giechelen	herinneren
beoefenen	verwonderen	verminderen
bekogelen	betwijfelen	knutselen
inademen	ophoepelen	rammelen
opstapelen	betoveren	kibbelen
veranderen	omsingelen	smokkelen
verwisselen	smokkelen	oefenen
ontwikkelen	trappelen	schommelen
glinsteren	schitteren	
plunderen	ploeteren	
grabbelen	hinkelen	
slingeren	twijfelen	
toveren		
twijfelen		

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen alle oefeningen zonder toelichting maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek alleen de woorden die lastig zijn door hun betekenis, voordat de leerlingen de oefeningen gaan maken. De oefeningen zelf zullen geen problemen opleveren.

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 16 oefening 2: jammeren
oefening 3: verduisteren, bekogelen, verwisselen, ontwikkelen
- oefening 4: glinsteren, plunderen, grabbelen, slingeren
- les 17 oefening 1: kliederen
oefening 2: piekeren
oefening 3: ophoepelen, omsingelen
oefening 4: smokkelen, trappelen, schitteren, ploeteren
- les 18 oefening 1: kantelen
oefening 3: verminderen
oefening 4: rammelen, kibbelen

Materiaal

- Bouwschrift les 16 t/m 18
- Bouwboek les 16 t/m 18
- Kopieerbladen 8 en 18

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 1 oefening 1 en 2
N.B. Alleen remediërend gebruiken.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De leerlingen zijn al vertrouwd met lettergrepen zonder klemtoon van twee- en drielettergrepige woorden. Ze leren nu hetzelfde spellingprobleem te herkennen bij vierlettergrepige woorden. Een korte introductie volstaat dus.

les 16

Les 16 lettergrepen zonder klemtoon

1 Vul in. Kies uit: goochelen, spartelen, steigeren.
Een paard kan _____.
Dat is lastig voor een goochelaar,
die staat te _____.
Het konijn begint te _____.

2 Vul de goede woordvorm in.
schilder Dit moet je nog _____.
jammer Loop niet zo te _____.
peuter Niet in je neus _____.
koper Een _____ kraan.
ijzer Een _____ stang.

3 Dit kun je oefenen doen.
Kies uit: verdulsten, veranderen, inademen, verwisselen, hoefenen,
verzamen, bewonderen, optapelen, bekogelen, ontwikkelen.
_____ van een schilderij. _____ van lucht.
_____ van postzegels. _____ van stenen.
_____ van een kamer. _____ van baan.
_____ van sport. _____ van een band.
_____ met propjes. _____ van een foto.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
ste-glin-ren _____ be-len-grab _____
de-plun-ren _____ ge-ren-slin _____
ve-to-ren _____ te-len-twij _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (steigerend paard en een goochelaar).

Opgave 2

Woordvorm invullen.

Opgave 3

Woorden kiezen in een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 17

Les 17 lettergrepen zonder klemtoon

1 Vul in. Kies uit: klederen, mopperen, schilderen.
Hij staat heel precies te _____.
maar zij is aan het _____.
De juf gaat vast en zeker _____.

2 Dit kan allemaal.
Kies uit: schitteren, mopperen, stotteren, tintelen, spijbelen, roddelen,
welgeren, glechelen, plokeren, knipperen.
Vingers kunnen _____ Van boosheid _____
Een ster kan _____ Met je ogen _____
Een leerling kan _____ Over iemand _____
Over een probleem _____ Een opdracht _____
Op iemand _____ Samen zitten _____

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: ophoepelen, batovaren, betwijfelen, omsingelen, verwonderen.
Je over iets verbazen: _____
Denken dat iets niet waar is: _____
Je moet maken dat je wegkomt: _____
In een sprookje iemand veranderen: _____
Aan alle kanten om iets heen staan: _____

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
ke-len-smok _____ tes-chit-ren _____
pe-trap-len _____ te-ren-ploe _____
ke-hin-len _____ de-men-a _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (schilderen en mopperen).

Opgave 2

Woorden kiezen in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 18

Les 18 lettergrepen zonder klemtoon

1 Vul in. Kies uit: aardappelen, verminderen, kantelen.
Zij wil de kist _____.
Maar de kist met _____
is daarvoor veel te zwaar.
Ze zal eerst het gewicht moeten _____.

2 Maak zelf de woorden af. Pas op!
blad De _____ vallen van de boom.
open Ik kan die fles niet _____.
borstel Je moet het paard nog _____.
schakel Ik kan mijn versnelling niet _____.
kogel We _____ ze met sneeuwballen.

3 Zoek het woord dat in de zin past. Kies uit: herinneren, uitschakelen,
vergaderen, verminderen, uitademen.
Je moet heel rustig _____.
We gaan samen _____.
Ik zal het toestel _____.
Kun je je dat nog _____?
Je moet het gewicht _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
se-knut-len _____ be-kib-len _____
me-len-ram _____ ke-smok-len _____
fe-nen-oe _____ me-scham-len _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (zware kist optillen).

Opgave 2

Woordvormen invullen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De leerlingen oefenen de aangeboden woorden op nieuw op het kopieerblad. Daarbij rubriceren ze de woorden op de eindlettergreep enen, elen, enen of emen.

• Bouwboek (activiteitengroep)

In het Bouwboek zijn twee extra woordpakketten opgenomen. De leerlingen oefenen deze woorden op het kopieerblad, door ze op te schrijven in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Daarna gaan ze verder met oefeningen waarbij ze nieuwe woorden moeten afleiden of de oorspronkelijke woorden moeten zoeken.

Afsluiting

Besteed met de hele groep aandacht aan woorden die lastig zijn door hun betekenis. Voor de instructiegroep is dit een zinnige herhaling.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 19

Controledictee 92

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets hebt vergeten.

	schrijf op
1 De bladeren vallen van de bomen.	bladeren
2 Ik kan het blikje niet openen.	openen
3 Hij loopt steeds te mopperen.	mopperen
4 De sterren schitteren aan de hemel.	schitteren
5 Zij kan een beetje goochelen.	goochelen
6 Loop toch niet zo te jammeren.	jammeren
7 Zij zitten soms te giechelen.	giechelen
8 Dat is een koperen beeldje.	koperen
9 Jullie moeten niet zo roddelen.	roddelen
10 Wij betwijfelen of het waar is.	betwijfelen
11 Zij bekogelen ons met sneeuwballen.	bekogelen
12 Hij gaat de houtblokken opstapelen.	opstapelen
13 Je moet die cijfers niet verwisselen.	verwisselen
14 Wij verzamelen postzegels.	verzamelen
15 Je moet die rook niet inademen.	inademen
16 Ik kan het me niet herinneren.	herinneren

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De schrijfpdracht gaat over een tekst voor de schrijfhoek. In het winkelcentrum geven duiven veel overlast. Alle middelen om ze weg te jagen hebben gefaald. Nu is besloten de duiven af te schieten. De opdracht is dat elke leerling een stuk gaat schrijven waarin duidelijk wordt of hij/zij het er wel of niet mee eens is en waarom. De leerlingen maken de opzet van het stuk in hun Bouwschrift. Daarna volgt het eigenlijke schrijfwerk.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan titel en inleiding bij een 'mening-tekst'. Bij dit soort teksten bestaat er een directe relatie tussen titel, inleiding en opvattingen van de schrijver. De titel loopt vaak al vooruit op de mening die in het stuk wordt gegeven. Belangrijk daarbij is dat de inleiding de desbetreffende problematiek duidelijk beschrijft, zonder al te uitvoerige toelichting.

Introductie

De leerlingen zullen vooral dicteefouten hebben gemaakt tegen de spellingregels voor korte en lange klinkers en niet tegen de onbeklemtoonde lettergrepen. De leerlingen zullen zich van het laatste volgende bewust zijn geweest, van het eerste mogelijk niet. Het is een goede test om achter de beheersing van spellingregel 5 en 6 te komen.

Wanneer u de fouten niet hebt onderstreept, maar hebt gecodeerd voor de kantlijn met L, R of A, kunnen de leerlingen nu zelf hun fouten opzoeken en verbeteren.

Van de stelopdracht in het Bouwboek is het eerste gedeelte van de kern geïllustreerd. Alleen de snelle werkers zullen toekomen aan deze tweede opdracht. Op de tekening is een jongen te zien die een konijnenhok heeft schoongemaakt en zijn konijn wil terugzetten in het schone hok. Op dat moment verschijnt een blaffende hond in de tuin en het konijn begint te spartelen. De leerlingen bereiden het tweede deel van de kern weer voor door trefwoorden voor een woordveld te bedenken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen verbeteren de fout geschreven woorden op het dicteeschema. Daarna gaan ze deze woorden oefenen door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven. Ze onderstrepen de fout geschreven lettergreep. Achter elk woord noteren de leerlingen zelf welk soort fout het is. Bij een regelfout vermelden ze de naam van de regel (zie kopieerblad 26). Daarna schrijven ze deze woorden in de desbetreffende foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Leerlingen met te veel dicteefouten hebben waarschijnlijk de lange en korte klinkerproblematiek niet herkend. U zult hieraan tijd moeten besteden. Laat ze op een blaadje de fout geschreven woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven, gerubriceerd per spellingregel (kopieerblad 25). Daarna zoeken de leerlingen nog meer woorden in hun Bouwschrift waarvoor dezelfde spellingregel geldt. Belangrijk is dat ze het spellingaspect herkennen. Na het oefenen schrijven ze de woorden bij in de desbetreffende rubriek achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Laat een 'meningstuk' van een voor- en tegenstander voorlezen. Bespreek daarbij niet wie er gelijk heeft, maar of de argumenten duidelijk zijn voor een lezer.

Woordpakketten (basisstof)

les 21 doe-woorden	les 22 doe-woorden	les 23 doe-woorden
-----------------------	-----------------------	-----------------------

spelen	willen	slippen
zijn	zoeken	raken
vinden	zien	liggen
maken	springen	lopen
duwen	zijn	doen
sluipen	hebben	hangen
hebben	gaan	maken
blijven	mogen	moeten
tegenvallen	glijden	zijn
staan	raken	horen
mogen	doen	blijven
kunnen	kosten	rollen
snijden	worden	worden
starten	rijden	zien
bijten	laden	rommelen
braden	eten	houden
planten	antwoorden	branden
doden	rusten	schieten
haasten	instorten	kneden
binden	kaarten	verbinden
wachten	luiden	praten
weten	pesten	lusten
melden	laten	vechten
stoten	heten	raden
		redden
		zuchten
		schudden

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen alle oefeningen zelfstandig aan.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek elke oefening door de eerste opdracht mondeling te doen. Daarna kunnen ook de leerlingen van de instructiegroep zelfstandig de oefeningen maken. De woordbetekenis van de woorden in het Bouwschrift wordt voldoende duidelijk door de oefeningen zelf. De woordbetekenis van de doe-woorden op het kopieerblad kan aan de orde komen bij de afsluiting van een les.

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 21 oefening 2: tegenvallen
kopieerblad 9: haasten, melden
- les 22 oefening 3: (moeite) kosten
kopieerblad 10: luiden, heten
- les 23 kopieerblad 11: kneden

Materiaal

- Bouwschrift les 21 t/m 23
- Bouwboek les 21 t/m 23
- Kopieerbladen 9 t/m 11 en 19

Extra materiaal

Geen.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In deze lessenreeks komen de tegenwoordige en voorbije tijd afwisselend aan de orde. Daarbij dient de hulpkaart als hulpmiddel. Deze hulpkaart vindt u als kopieerblad 28 in deze handleiding, maar hij zit ook in het Bouwschrift, voor de pagina's met 'Mijn moeilijke woorden'. Bespreek als introductie aan de hand van deze hulpkaart enkele voorbeelden. Herhaal de twee manieren om de persoonsvorm te vinden.

les 21

Les 21	t.t. en v.t.
	1 Maak elke zin vragend. Onderstreep de persoonsvorm. Jos en Chantal spelen samen Indiaantje. _____ Jos is aan de paal gebonden. _____ Hij vindt het nu niet zo leuk meer. _____ Chantal maakt daarom de knopen los. _____
	2 Onderstreep de persoonsvorm. Verander daarna de tijd van de zin. Schrijf de nieuwe persoonsvorm achter de zin. De mol duwt de grond omhoog. _____ De poes sluipt naar de molshoop. _____ Maar zij maakt te veel lawaai. _____ De mol heeft het gehoord. _____ Hij blijft onder de grond. _____ Dat valt de poes tegen. _____
	3 Onderstreep de persoonsvorm. Schrijf de persoonsvorm in de t.t. op. Ik had gewoon pech. _____ Ik was bijna te laat voor school. _____ De band van mijn fiets stond leeg. _____ Nu mocht ik op de fiets van mijn broer. _____ Maar hij kon zijn sleutelje niet vinden. _____ Kopieerblad 9 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Zinnen vragend maken.

Illustratie: bij het verhaal (indiaantje spelen).

Opgave 2

Persoonsvorm van tijd veranderen.

Opgave 3

Persoonsvorm in de t.t. opschrijven.

les 22

Les 22	t.t. en v.t.
	1 Maak elke zin vragend. Onderstreep de persoonsvorm. Kim en Murath willen over de sloot heen. _____ Ze zoeken een lange plank. _____ Maar ze zien er geen liggen. _____ Kim springt over de sloot. _____
	2 Onderstreep de persoonsvorm. Verander daarna de tijd van de zin. Schrijf de nieuwe persoonsvorm achter de zin. Wat is er aan de hand? _____ Jeffrey en Rlen hebben ruzegemaakt. _____ Waarover gaat het? _____ Jeffrey heeft Rlen zijn fiets gepakt. _____ Mag hij dat dan niet? _____ Ze zijn toch goede vrienden. _____
	3 Onderstreep de persoonsvorm. Schrijf de persoonsvorm in de t.t. op. Ik gleeft uit op straat _____ en raakte met mijn knie de stoeprand. _____ Dat deed erg veel pijn. _____ Mijn knie werd helemaal dik. _____ Het kostte moeite om thuis te komen. _____ Kopieerblad 10 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Zinnen vragend maken.

Illustratie: bij het verhaal (over de sloot proberen te komen).

Opgave 2

Persoonsvorm van tijd veranderen.

Opgave 3

Persoonsvorm in de t.t. opschrijven.

les 23

Les 23	t.t. en v.t.
	1 Maak elke zin vragend. Onderstreep de persoonsvorm. Zij slipte met haar fiets. _____ Daarna raakte ze de stoeprand. _____ Daar lag zeker een stuk glas. _____ Even later liep haar band leeg. _____
	2 Onderstreep de persoonsvorm. Verander daarna de tijd van de zin. Schrijf de nieuwe persoonsvorm achter de zin. Wat doe je toch? _____ Ik hang een schilderij op. _____ Waarom maak je daarbij zoveel lawaai? _____ Ik moet een gat in de muur boren. _____ Het is niet om aan te horen! _____
	3 Onderstreep de persoonsvorm. Schrijf de persoonsvorm in de t.t. op. We bleven even heel stil staan. _____ Het geritsel werd steeds sterker. _____ Daar zagen we de oorzaak. _____ Een egelje rommelde tussen de blaadjes. _____ Plotseling hoorde de egel ons. _____ Hij rolde zich meteen op. _____ Kopieerblad 11 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Zinnen vragend maken.

Illustratie: bij het verhaal (slippen met je fiets).

Opgave 2

Persoonsvorm van tijd veranderen.

Opgave 3

Persoonsvorm in de t.t. opschrijven.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Bij elke les hoort een apart kopieerblad met oefeningen voor de persoonsvorm in de tegenwoordige en de voorbije tijd. Daarbij kunnen de leerlingen de hulppkaart als hulpmiddel gebruiken. Eventueel doet u met de instructiegroep enkele opdrachten van elke oefening samen.

• Bouwboek (activiteitengroep)

In het Bouwboek zijn twee extra pakketten met doe-woorden opgenomen. De leerlingen moeten van deze doe-woorden de persoonsvorm in de tegenwoordige en de voorbije tijd opschrijven. Daarna bedenken ze bij elk doe-woord ook het voltooid deelwoord, waarna ze dit opschrijven.

Afsluiting

Besteed aandacht aan doe-woorden of zinnen uit het Bouwschrift of van het kopieerblad die lastig zijn door hun betekenis.

Introductie dictee

Het dictee is een zinsdictee van tien zinnen. In deze zinnen komen alle woordtypen voor waarvoor een spellingregel geldt. Na het opschrijven van een zin moeten de leerlingen de persoonsvorm onderstrepen. Wijs de leerlingen bij het schrijven van de zinnen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Laat de leerlingen de zinnen opschrijven met steeds een regel ertussen. Daardoor kunnen ze tussen de regels hun fouten verbeteren.

Materiaal

- Een gelinieerd blad
- Bouwschrift les 24

Controledictee 93

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Zeg de zin in jezelf na en schrijf de zin op.
- 3 Als je de zin niet meer weet, wacht je rustig af. De zin wordt nog een keer herhaald.
- 4 Lees de zin na en let op hoofdletters en leestekens.

Schrijf de zin op en onderstreep de persoonsvorm.

- 1 Hij snijdt de draad van de ballon door.
- 2 Zij antwoordde niet op mijn vragen.
- 3 Houd jij van aardappelen met spinazie?
- 4 De arts verbindt de brandwonden.
- 5 Ik stootte per ongeluk tegen de flessen.
- 6 We hadden de hele avond gekaart.
- 7 De roofvogel heeft een konijn gedood.
- 8 Heb je dit drankje eerst goed geschud?
- 9 De radio meldde sneeuw en gladheid.
- 10 Moeder braadt de karbonade goudbruin.

Score woordspelling

Voldoende: 5 of minder fouten (25 lastige woorden).

Score persoonsvorm

Onderstrepen: voldoende bij 9 of meer woorden goed.

Schrijven: voldoende bij 8 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen gaan opnieuw een verslag maken van de gebeurtenissen van een dag uit een week. De nadruk ligt op het kort en duidelijk noteren van de belangrijkste activiteiten. In de inleiding beschrijven de leerlingen wat ze gaan noteren in hun verslag en waarom. In het eigenlijke verslag kunnen de leerlingen bijvoorbeeld de vorige dag beschrijven. Bij zo'n dagverslag is een dagindeling handig. Laat ze dat zelf bedenken bij de introductie. Ze kunnen bijvoorbeeld een indeling in morgen-middag-avond maken of in onder schooltijd-na schooltijd-'s avonds. Misschien zijn er zelfs leerlingen die ook vóór schooltijd al actief moeten zijn.

Afsluiting

Bespreek de gekozen indeling van het dagverslag. Laat enkele fragmenten voorlezen. Bespreek daarbij met name de notatie van de activiteiten. Kort en duidelijk noteren is belangrijk bij dit soort schrijfklassen.

Introductie

Bespreek met de hulpkaart klassikaal de persoonsvorm van elke zin. Laat enkele goede spellers hardop beredeneren hoe de persoonsvorm in elke zin geschreven moet worden. De zwakke spellers hebben gewoon veel voorbeelden nodig om zelf vlot de beredering uit te kunnen voeren. Daarna kan elke leerling zijn/haar overige fouten opzoeken en verbeteren, mits u voor de kantlijn het type fout heeft gecodeerd. De tweede stelopdracht (in het Bouwboek) gaat over een schaatser die in een wak dreigt te rijden. Met behulp van een woordveld kunnen de leerlingen het vervolg voorbereiden. Daarna kunnen ze het volledige verhaal schrijven. U moet er rekening mee houden dat dit keer vrij veel leerlingen aan deze tweede opdracht toe zullen komen.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

In de gewone woorden kunnen alle typen woordfouten voorkomen. Laat na het verbeteren van de fouten op het dicteeschema de leerlingen de fouten oefenen door inprenting en een blanco blaadje (woord bekijken, woord voorstellen, ogen dichtdoen, zonder kijken opschrijven, woord controleren). Daarna schrijven ze deze woorden in de deze foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Help de leerlingen eventueel hun fouten op te zoeken en ga na of er sprake is van verspreide of specifieke (vaak terugkomende) fouten. In het laatste geval zult u dit met deze leerling moeten bespreken. Daarna oefenen ze deze woorden op de manier zoals die hierboven is beschreven bij zelfstandig oefenen.

U bespreekt de persoonsvormfouten met behulp van het beslissingsschema. U kunt kopieerblad 35 t/m 37 gebruiken als extra oefenmateriaal.

Afsluiting

Bespreek titel en inleiding van de tweede schrijfo opdracht. Veel leerlingen zullen daaraan toegekomen zijn.

Woordpakketten (basisstof)

les 26 i (= ie)

helikopter
ventilator
ideaal
liniaal
speciaal
materiaal
minimaal
medicijn
limonade
vitamine
margarine
trampoline
sigaretten
olifanten
diploma's
risico's
linealen
helikopters
medicijnen
radio's

les 27 i (= ie)

invalide
piramide
risico
stommitieit
contributie
competitie
activiteit
feliciteren
stimuleren
riolering
vereniging
profiteren
directeur
frikadel
machines
dirigent
speciaal
ideaal
lineaal

les 28 i (= ie)

origineel
macaroni
situatie
diverse
violet
decimeter
kilometer
centimeter
officier
kampioen
uniform
serieus
februari
periode
repetitie
januari
diamanten
piano's
lucifers
bikini's
materialen
risico's

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

De leerlingen kennen alle oefenvormen. U zult alleen oefening 4 van elke les vooraf moeten bespreken. Bespreek verder de betekenis van enkele lastige woorden en zet daarna ook de instructiegroep aan het werk.

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 26 oefening 2: ideaal, speciaal, materiaal, minimaal
- les 27 oefening 3: feliciteren, stimuleren, riolering, vereniging, profiteren
- oefening 4: dirigent
- les 28 oefening 1: origineel, situatie, diverse

Materiaal

- *Bouwschrift les 26 t/m 28*
- *Bouwboek les 26 t/m 28*
- *Kopieerbladen 12 en 20*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 7 oefening 1 en 2
N.B. Alleen remediërend gebruiken.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vertel de leerlingen dat ze nieuwe woorden gaan leren met i = ie. Sommige woorden hebben ze al eerder geoefend, maar de meeste woorden zullen nieuw zijn.

les 26

Les 26 **i (= ie)**

1 Vul in. Kies uit: ventilator, ideaal, helikopter.
De _____ op het strand.
De propeller werkt als een _____.
De badgasten vinden het niet _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: speciaal, ideaal, materiaal, minimaal, lineaal.
Een meetlatje wordt ook _____ genoemd.
Hij komt _____ voor je verjaardag.
Van welk _____ is de tent gemaakt?
Het kost _____ tien gulden.
Luleren op het strand vind ik _____.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: vitamine, margarine, limonade, medicijn, trampoline.
Ander woord voor geneesmiddel: _____.
Een zoete frisdrank: _____.
Gezonde stof in het eten: _____.
Het lijkt op boter: _____.
Een verende mat om op te springen: _____.

4 Maak er meervoud van. Pas op!
sigaret _____ diploma _____
ollfant _____ orgineel _____
liniaal _____ helikopter _____
medicijn _____ radio _____

Kopieerblad 12 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (helikopter boven het strand).

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Meervoudsvormen maken.

les 27

Les 27 **i (= ie)**

1 Vul in. Kies uit: piramide, risico, invalide.
De _____ bekijkt
de _____ van een afstand.
Doortijden is niet zonder _____.

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: activiteit, stamiteit, competitie, contributie, invalide.
Iets wat niet slim is: _____.
Een bedrag om lid te zijn: _____.
Iemand die een been mist: _____.
Een aantal wedstrijden bij elkaar: _____.
Iets waarmee je bezig bent: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: stimuleren, profiteren, feliciteren, riolering, vereniging.
Zij komen je nog _____.
Wij _____ hem mee te doen.
Het water stroomt naar de _____.
Ik ben lid van een _____.
Ze _____ van het mooie weer.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
rec-teur-di _____ chi-ma-nes _____
kan-del-fri _____ ri-di-gent _____
ci-spe-aal _____ aal-il-ni _____
de-aal-i _____ co-ri-ri _____

Kopieerblad 12 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (invalide kijkt naar piramide).

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 28

Les 28 **i (= ie)**

1 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: violet, macaroni, diverse, situatie, origineel.
Ik vind die foto heel _____.
We eten straks _____.
Dit is een gevaarlijke _____.
Daar staan _____ hapjes.
De kleur tussen blauw en paars heet: _____.

2 Kies het goede woord.
decimeter - kilometer - centimeter
Een _____ is langer dan een _____.
kampten - uniform - officier
Een _____ draagt een _____.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: januari, februari, periode, repetitie, serieus.
Een ander woord voor ernstig: _____.
De kortste maand: _____.
Een bepaalde tijd: _____.
Een ander woord voor toets: _____.
De eerste maand van het jaar: _____.

4 Maak er meervoud van. Pas op!
diamant _____ bikini _____
lucifer _____ risico _____
materiaal _____ piano _____

Kopieerblad 12 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een originele foto.

Opgave 2

Woorden invullen.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 4

Meervoudsvormen maken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De leerlingen oefenen alle woorden nogmaals op het kopieerblad. Daarbij sorteren ze de i-woorden op de plaats van de i in het woord.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige leerlingen treffen twee extra woordpakketten aan. Allereerst oefenen ze de woorden door ze op te schrijven in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Daarna moeten ze de woorden sorteren op de plaats van de i in het woord.

Afsluiting

Bespreek klassikaal de woorden uit het Bouwschrift die lastig zijn door hun betekenis. Dit is voor alle leerlingen zinnig. Een herhaling voor de leerlingen van de instructiegroep is geen overbodige luxe!

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 29

Controledictee 94

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets hebt vergeten.

	schrijf op materiaal
1 Dit materiaal voelt warm aan.	materiaal
2 Teken en is een leuke activiteit.	activiteit
3 Ik ben lid van een vereniging.	vereniging
4 Mijn potlood is zes centimeter lang.	centimeter
5 We moeten voor een repetitie leren.	repetitie
6 Ze kwamen me allemaal feliciteren.	feliciteren
7 Die man is invalide door een ongeluk.	invalide
8 De ventilator zorgt voor koele lucht.	ventilator
9 Het duurt minimaal een dag.	minimaal
10 In fruit zitten veel vitamines.	vitamines
11 De helikopter maakt veel lawaai.	helikopter
12 Hij heeft een stommiteit uitgehaald.	stommiteit
13 De koudste maand is meestal februari.	februari
14 Ik vind jouw tekening heel origineel.	origineel
15 Het is ideaal weer om te schaatsen.	ideaal
16 We komen speciaal naar jou kijken.	speciaal

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen gaan een advertentie opstellen, waarin ze om ansichtkaarten met dieren vragen voor hun verzameling. Ook hierbij gaat het er weer om dat ze duidelijk leren formuleren, daarbij denkend aan een onbekende lezer. Als hulp kunnen ze het schrijfmiddel in het Bouwschrift gebruiken. Het is verdeeld in 'gevraagd' en 'aangeboden'. De ruimte in het Bouwschrift zal voldoende zijn voor de hele opdracht. Eventueel maken de leerlingen eerst een kladversie op een blaadje en schrijven ze daarna de netversie in hun Bouwschrift.

Afsluiting

Bespreek enkele advertenties. Wat moet erboven komen te staan? Hoe sluit je een advertentie af?

Introductie

De leerlingen zullen veel verspreide fouten hebben gemaakt in het dictee, ook regelfouten. Het is daarom de moeite waard de fouten niet te onderstrepen, maar te coderen. Laat de leerlingen zelf maar uitzoeken wat ze fout hebben gedaan en waarom. Ze weten dan ook meteen hoe ze de fout moeten verbeteren. De tweede stelopdracht gaat over een bergdorpje dat bedreigd wordt door een lawine. Mensen verlaten hun dorp, ze kijken achterom en zien de lawine omlaagkomen. Het eerste deel van de verhaalkern is geïllustreerd. De leerlingen kunnen het tweede deel weer voorbereiden met een woordveld.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Nadat de leerlingen hun fouten hebben verbeterd, oefenen ze de fout geschreven woorden door inprenting. Laat de leerlingen de woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven. Ze onderstrepen of kleuren de lastige lettergreep. Daarna volgt een zelfdictee (woord in lettergrepen zeggen, woordfoto maken, woord bedekken, 'woord in je hoofd bekijken', woord schrijven, woord controleren). Daarna schrijven ze deze woorden in de desbetreffende foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Leerlingen met te veel dicteefouten helpt u met oefenen, op dezelfde manier als hierboven is omschreven bij zelfstandig oefenen. U doet het oefenen voor. Door een woord in lettergrepen te lezen worden leerlingen gedwongen de woorden lettergreep voor lettergreep te bekijken.

Afsluiting

Bespreek enkele woordvelden die gemaakt zijn bij de tweede stelopdracht. Bijna alle leerlingen zullen hieraan zijn toegekomen.

Woordpakketten (basisstof)

les 31 ee, e en e = u	les 32 ee, e en e = u	les 33 ee, e en e = u
schilderen	gereden	verpletteren
penselen	proberen	verzekeren
bijzondere	beweging	vervelend
bekentenis	profiteren	bekennen
betekenis	protesteren	ontkennen
verbeteren	repareren	berekenen
verzekeren	reserveren	natekenen
afrekenen	demonstreren	bedelen
uitrekenen	inleveren	bevelen
repareren	uitrekenen	regelen
opereren	opereren	kegelen
kwebbelen	bekentenis	verbeteren
afleveren	verzekering	presteren
verdwenen	tevreden	ergeren
verdelen	verleggen	verteren
peddelen	beleven	beweren
tekening	verdelen	hersen
rekening	berekenen	leveren
regeling	verrekenen	verleggen
verbetering	bevelen	
verzekering	vervelen	
beweging		

Zelfstandig en begeleid oefenen

- **Zelfstandig oefenen**
De leerlingen kennen alle oefenvormen.

- **Begeleid oefenen**

Instructie

U kunt de instructie beperken tot de woordbetekenis. Het heeft weinig zin als de leerlingen woorden oefenen waarvan ze de betekenis niet kennen.

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 31 oefening 2: bekendenis, betekenis, verzekeren, opereren
oefening 3: afleveren, peddelen
oefening 4: regeling, verbetering, verzekering, beweging
- les 32 oefening 4: tevreden, verleggen, beleven
- les 33 oefening 2: bekennen, berekenen, kegelen
oefening 3: presteren, ergeren, verteren, beweren

Materiaal

- *Bouwschrift les 31 t/m 33*
- *Bouwboek les 31 t/m 33*
- *Kopieerbladen 13 en 21*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 3 oefening 1 en 4
N.B. Alleen remediërend gebruiken.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De klanken ee, e en u worden soms door hetzelfde letterteken e weergegeven. De leerlingen kennen dit probleem. Het komt nu opnieuw aan de orde bij lastige drielettergreppige en bij vierlettergreppige woorden.

les 31

Les 31 ee, e en e = u

1 Vul de goede woordvorm in.
Kies uit: penselen, schilderen, bijzonder.

Hij _____

met _____ tussen zijn tenen.

Dat is een _____ techniek.

2 Kies het goede woord.

bekennen - bekentenis	verzekeren - verbeteren
Wat is de _____	Je moet je werk nog _____
van dit woord?	
afrekenen - uitrekenen	opereren - repareren
Je moet dit bij de kassa _____	Ik moet mijn fiets nog _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: afleveren, verdwenen, verdelen, kwebbelen, peddelen.

Ze zitten voortdurend te _____.

We moeten deze doos daar _____.

Alle vogels zijn opeens _____.

Ik ga deze snoepjes _____.

Dat is geen toelen, maar _____.

4 Schrijf de ing-vorm achter het woord.

tekenen _____	verbeteren _____
rekenen _____	verzekeren _____
regelen _____	bewegen _____

Kopieerblad 13 of Bouwboek blz. 32

Opgave 1

Woordvorm invullen.

Illustratie: bij het verhaal (hij schildert met zijn voeten).

Opgave 2

Woord kiezen en invullen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 4

Woorden afleiden.

les 32

Les 32 ee, e en e = u

1 Vul de goede woordvorm in. Kies uit: bewegen, rijden, proberen.

De kruiwagen is in het zand _____.

De man _____ te duwen.

maar krijgt er geen _____ in.

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: protesteren, profileren, demonstreren, reserveren, repareren.

Ergens voordeel van hebben: _____.

Je ergens tegen verzetten: _____.

Iets herstellen wat kapot is: _____.

Afspreken dat je een boek kunt lenen: _____.

Laten zien hoe iets werkt: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: opereren, uitrekenen, verzekering, bekentenis, inleveren.

Ik moet mijn boek nog _____.

Je moet deze som nog _____.

Morgen gaan ze mijn knie _____.

De dief heeft een _____ afgelegd.

Ik sluit een _____ af voor mijn fiets.

4 Zoek het voorvoegsel en maak de woorden af.
Kies uit: be-, te-, ver-.

_____vreden	_____delen
_____leggen	_____rekenen
_____leven	_____velen

Kopieerblad 13 of Bouwboek blz. 32

Opgave 1

Woordvorm invullen.

Illustratie: bij het verhaal (kruiwagen met zand proberen te duwen).

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 4

Woorden afmaken met een voorvoegsel.

les 33

Les 33 ee, e en e = u

1 Vul de goede woordvorm in. Kies uit: verzekeren, verpletteren, vervelen.

De auto is door de boom _____.

De eigenares is niet _____.

Dat is heel _____.

2 Kies het goede woord.

bekennen - ontkennen	natekenen - berekenen
Hij wil niet _____	Ik moet de afstand nog _____
dat hij het gedaan heeft.	
bedelen - bevelen	regelen - kegelen
Die man zit te _____	Ik moet de reis nog _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: argeren, prateren, verbeteren, bewaren, verteren.

Je moet je fouten _____.

Jullie kunnen veel beter _____.

Je moet je niet steeds zo _____.

Deze bladzijde _____ heel snel.

Die meisjes _____ dat ze het niet gedaan hebben.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

se-nen-her	ge-len-re
ve-le-ren	le-gen-ver
ve-be-len	ken-ont-nen

Kopieerblad 13 of Bouwboek blz. 32

Opgave 1

Woordvorm invullen.

Illustratie: bij het verhaal (boom is op auto gevallen).

Opgave 2

Woord kiezen en invullen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De leerlingen oefenen alle woorden nogmaals op het kopieerblad, door ze op te schrijven in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Daarbij moeten ze sorteren op woorden met en zonder voorvoegsel.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor de taalvaardige leerlingen zijn twee extra woordpakketten beschikbaar. Ze schrijven de woorden eerst op in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Daarna moeten ze van de aangeboden woorden andere woorden afleiden.

Afsluiting

Besteed klassikaal aandacht aan woorden die lastig zijn door hun betekenis.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 34*

Controledictee 95

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets hebt vergeten.

1	Ik moet de afstand nog berekenen.	schrijf op berekenen
2	Wat is de betekenis van dat woord?	betekenis
3	Die fouten moet je nog verbeteren.	verbeteren
4	Ik ben tevreden met het resultaat.	tevreden
5	Dat is een vervelend wondje.	vervelend
6	Ik laat mijn fiets repareren.	repareren
7	Je mag het wel even proberen.	proberen
8	Hij kan alleen bevelen geven.	bevelen
9	De poes is in de boom verdwenen.	verdwenen
10	Ze peddelen naar de wal.	peddelen
11	We profiteren van het lekkere weer.	profiteren
12	Ik kan me daaraan ergeren.	ergeren
13	Ik zal het pakje wel afleveren.	afleveren
14	De boom verpletterde een auto.	verpletterde
15	Hij wil het niet bekennen.	bekennen
16	Je kunt je verzekeren voor inbraak.	verzekeren

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen gaan een brief schrijven aan een zus in het buitenland. Het is belangrijk dat u bespreekt 'je schrijft voor een lezer'. Die lezer (de zus) wil graag nieuws horen en niet alleen overstelt worden met vragen. In dergelijke schrijfsituaties neigen leerlingen er namelijk toe alleen maar vragen te stellen.

Uiteraard is het lastig om te bedenken wat een eventuele zus zou willen horen van het thuisfront, maar toch is het goed dat de leerlingen dit proberen. Ze leren zich dan te verplaatsen in de denkbeeldige lezer en rekening te houden met de verwachtingen van een ander.

Afsluiting

Bespreek de begroeting en de inleiding van de brief. Wat schrijf je vooral in de inleiding? En hoe sluit je zo'n brief af?

Introductie

Wanneer u de fout geschreven lettergreep in elk dicteewoord niet hebt onderstreept maar u deze fout voor het woord hebt aangekruist of gecodeerd, kunnen de leerlingen zelf het zoekwerk doen. U zult het dictee verder niet hoeven te bespreken.

Van de stelopdracht in het Bouwboek is het tweede deel van de kern geïllustreerd. Een jongen is zijn fietsleutel kwijt en hij probeert zelf zijn hangslot te verbreken. Een agent ziet dit en loopt naar de jongen toe. Het woordveld voor het eerste deel van de kern is gedeeltelijk ingevuld.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Nadat de leerlingen hun fouten hebben verbeterd, gaan ze de fout geschreven woorden oefenen door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven en daarna met de lettergrepen aan elkaar. Daarna schrijven ze deze woorden - met de ogen dicht - op een blanco blaadje. Door het eerste deel van de oefening worden de leerlingen gericht op de structuur van het woord, het tweede deel van de oefening dwingt ze tot schrijven op basis van woordbeeld.

• Begeleid oefenen

Leerlingen met te veel dicteefouten hebben vermoedelijk regelfouten gemaakt. Laat ze de desbetreffende regel opschrijven (kopieerblad 26) en de fouten per regel oefenen (kopieerblad 25). De leerlingen oefenen de woorden door ze eerst in lettergrepen verdeeld op te schrijven en daarna met de lettergrepen aan elkaar. Ze kleuren de lastige letter. Vervolgens prenten ze het woordbeeld in (woordfoto maken) en proberen ze elk woord met de ogen dicht op een blanco blaadje te schrijven.

Afsluiting

Laat enkele leerlingen hun brief voorlezen en bespreek met name de inhoud vanuit de optiek van de zus. Wat heeft zij aan de brief?

Woordpakketten (basisstof)

les 36

les 37

les 38

bijzondere klankgroepen

moeilijkheden
zenuwachtig
afschuwelijk
arresteren
reageren
arriveren
solliciteren
bestuderen
teleurgesteld
opgegroeid
geprotesteerd
weggegooid
teruggekeerd
waarschuwing
teleurstelling
beheersing
verkering
waardering
verering
ontmoeting

verknoeid
gewaarschuwd
gefantaseerd
geparkeerd
illustreeren
spioneren
waarderen
vereren
stimuleren
vermoeidheid
vermoeiend
nauwkeurig
nieuwsgierig
draaierig
broeierig
presteren
opereren
arresteren
reageren

gepresteerd
gestimuleerd
gereageerd
gearresteerd
neergegooid
opengedraaid
uitgebloeid
omgedraaid
ruitensproeier
splinternieuw
vogelkooien
schroevendraaier
maaimachine
teleurstelling
teleurgesteld
allermooiste
besproeien
vernieuwen
reageren
omgooien

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek alleen de woordbetekenis van lastige woorden. De oefenvormen mogen geen problemen opleveren. (Bij een zwakke instructiegroep kunt u oefening 2 van les 36 en 37 eerst mondeling doen.)

Woordbetekenis

Besteed in elk geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 36 oefening 1: afschuwend
oefening 3: teleurgesteld, opgegroeid
oefening 4: beheersing, waardering, verering
- les 37 oefening 1: gefantaseerd
oefening 3: vermoeiend, broeierig
oefening 4: reageren
- les 38 oefening 1: gepresteerd, gestimuleerd, gereageerd
oefening 4: vernieuwen

Materiaal

- Bouwschrift les 36 t/m 38
- Bouwboek les 36 t/m 38
- Kopieerbladen 14 en 22

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 2 oefening 1 en 2
N.B. Alleen remediërend gebruiken.

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan de bijzondere klankgroepen die ze al geleerd hebben. Zet deze op het bord. In deze lessenreeks treffen ze opnieuw de groepen eeroor-ur, aai-ooi-oei en uw-eeuw-ieuw aan, maar nu in lastige drielettergrepen en vierlettergrepen woorden.

les 36

Les 36 bijzondere klankgroepen

1 Vul in. Kies uit: afschuwelijk, moeilijkheden, zenuwachtig.
Het vliegtuig heeft _____.
De passagiers zijn _____.
Plots klinkt er een _____ gekraak.

2 Zoek het woord dat bij de zin past. Kies uit: reageren, arresteren, bestuderen, zelfciteren, arriveren.
Aanhouden en meenemen door de politie: _____.
Iets terugdoen of terugzeggen: _____.
Een deftig woord voor aankomen: _____.
Een brief schrijven voor een baan: _____.
Iets heel goed lezen om te onthouden: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past. Vul de goede woordvorm in.
Kies uit: terugkeren, teleurstellen, protesteren, opgroeien, weggooien.
Zij ging _____ naar huis.
Ik ben in deze wijk _____.
Wij hebben allemaal _____.
Ik heb die propen niet _____.
De zwaluwen zijn weer _____.

4 Maak er een ing-woord van. Pas op!
waarschu _____ verke _____
teleurstel _____ waarde _____
beheer _____ vere _____
ontmoe _____

Kopieerblad 14 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: bij het verhaal (vliegtuig maakt noodlanding).

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin en de goede woordvorm invullen.

Opgave 4

Woorden afmaken.

les 37

Les 37 bijzondere klankgroepen

1 Vul de goede woordvorm in.
verknoeien Je hebt je tekening _____.
waarschuwen We hebben hem _____.
fantaseren Ze heeft het verhaal _____.
parkeren Die auto staat verkeerd _____.

2 Zoek het woord dat bij de zin past. Kies uit: splinteren, illustreren, waarden, stimuleren, vereren.
Ergens een tekening bij maken: _____.
Iets stiekem bekijken: _____.
Iets heel fijn vinden: _____.
Iemand heel erg bewonderen: _____.
Iemand aansporen iets te doen: _____.

3 Kies het goede woord.
vermoedheid - vermoelend
Van _____ viel zij meteen in slaap.
broelerig - draaierig
ik voel me _____
nauwkeurig - nauwkeurig
Zij werkt heel _____.

4 Maak zelf de woorden af met een. Pas op!
pres _____ orres _____
ope _____ rea _____

Kopieerblad 14 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woordvorm invullen.

Illustratie: we hebben hem gewaar-schuw.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 3

Woorden kiezen en invullen.

Opgave 4

Woorden afmaken.

les 38

Les 38 bijzondere klankgroepen

1 Vul de goede woordvorm in.
presteren Zij heeft goed _____.
stimuleren We hebben hem _____.
reageren We hebben niet _____.
arresteren De inbreker is _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past. Vul de goede woordvorm in.
Kies uit: opendraaien, naergoelen, omdraaien, uitbloelen.
Hij heeft die schillen hier _____.
Ik heb de kraan _____.
De planten zijn al _____.
Ik heb de kar al _____.

3 Maak zelf de samenstellingen.
vogel splinter ruiten
schroeven maal teleur
sproeier nieuw koolen draaler machine stelling

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.
leur-te-steld-ge sproel-be-en
ler-al-ste-mool nieuw-ver-en
ge-ren-a-re gool-en-om

Kopieerblad 14 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woordvorm invullen.

Illustratie: we hebben niet gere-ageerd.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin en de goede woordvorm invullen.

Opgave 3

Samenstellingen vormen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De leerlingen oefenen alle woorden nogmaals op het kopieerblad door ze te sorteren op klankgroepen en door ze op te schrijven in lettergrepen verdeeld en aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige leerlingen treffen twee extra woordpakketten aan. Ze oefenen de woorden door ze op te schrijven in lettergrepen verdeeld en aan elkaar. Daarna bedenken ze het woord waarvan het oefenwoord is afgeleid.

Afsluiting

Besteed klassikaal aandacht aan woorden en zinnen die lastig zijn door hun betekenis. Bijvoorbeeld oefening 3 uit les 37 is de moeite waard in zijn geheel na te bespreken.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 96

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets hebt vergeten.

	schrijf op
1 De meester gaf hem een waarschuwing.	waarschuwing
2 Ik zoek een schroevendraaier.	schroevendraaier
3 Jij bent erg nieuwsgierig.	nieuwsgierig
4 Je moet dit heel nauwkeurig doen.	nauwkeurig
5 Trillend van vermoeidheid kwam hij binnen.	vermoeidheid
6 Ze ziet er teleurgesteld uit.	teleurgesteld
7 Wie heeft die propjes hier neergegoid?	neergegoid
8 We hebben hem gewaarschuwd.	gewaarschuwd
9 Ze liep zenuwachtig het toneel op.	zenuwachtig
10 We hebben allemaal geprotesteerd.	geprotesteerd
11 Ik heb de les goed bestudeerd.	bestudeerd
12 We moeten nog op zijn brief reageren.	reageren
13 Ik vind dit de allermooiste bloem.	allermooiste
14 De bloemen zijn al uitgebloeid.	uitgebloeid
15 De agent heeft de dief gearresteerd.	gearresteerd
16 Deze schoenen zijn splinternieuw.	splinternieuw

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Dit is een lastige schrijfo opdracht. De leerlingen moeten een denkbeeldig verslag schrijven bij een denkbeeldige wedstrijd. Als de leerlingen recent een echte wedstrijd hebben gezien of een wedstrijd op tv, dan vergemakkelijkt dat de opdracht. De opdracht kan ook in twee fasen verlopen. In het Bouwschrift schrijven ze dan alleen de voorbereidingen voor hun verslag. Ze bedenken met name welke aspecten van een wedstrijd ze willen onthouden. Daarna kunnen ze het werkelijke verslag maken naar aanleiding van een echte wedstrijd. (Misschien zijn er schoolwedstrijden in de een of andere vorm.)

Ook bij een wedstrijdverslag hoort een inleiding waarin informatie over de wedstrijd en de teams wordt gegeven. Daarna volgt het eigenlijke verslag.

Afsluiting

Bespreek de inleiding van het verslag en datgene dat de leerlingen van belang vinden om in zo'n verslag te vermelden.

Introductie

Wanneer u de fout geschreven woorden alleen hebt aangekruist, kunnen de leerlingen zelf hun fouten opzoeken en verbeteren. U hoeft het dictee verder niet toe te lichten. Uit het aantal gemaakte fouten zal wel blijken dat het een lastig dictee was. Behalve de regels voor klankgroepen moesten de leerlingen ook alle spellingregels toepassen.

De stelopdracht in het Bouwboek gaat over een neerstortend vliegtuig. De bemanning is ontsnapt en daalt met parachutes af. De leerlingen mogen de rest van het verhaal bedenken. Vraag ze wel eerst met het woordveld het tweede deel van de verhaalkern voor te bereiden.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Nadat de leerlingen hun fouten hebben verbeterd op het dicteeschema, gaan ze deze woorden oefenen door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven. De leerlingen onderstrepen of kleuren de lastige lettergreep. Als ze een regelfout hebben gemaakt, vermelden ze het nummer van de desbetreffende regel erachter. Daarna prenten ze de woorden in, met het doel een woordbeeld te ontwikkelen (woord in lettergrepen zeggen, woord afdekken, woord schrijven, controleren). Daarna schrijven ze deze woorden in de desbetreffende foutenrubriek achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Met leerlingen die te veel dicteefouten hebben gemaakt, oefent u samen op de wijze zoals hierboven beschreven is bij zelfstandig oefenen. Vooral door het woord in lettergrepen te zeggen, worden ze gedwongen het nauwkeurig te bekijken.

Afsluiting

Bespreek tot slot nog een keer hoe je als schrijver rekening kunt houden met een lezer. Misschien komen ze zelf ook met: 'netjes schrijven'.

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor herhaling, toetsing en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u voor een enkele leerling meer tijd nodig hebt. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan Blok 13. Dat houdt in dat u na deze drie afsluitende lessen in ieder geval aan dit volgende blok kunt beginnen.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Woordkaartjes*
- *Bouwboek of Kopieerblad 27 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

Alle leerlingen gaan nog een keer de moeilijke woorden oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit door inprenting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven. Daarbij kleuren ze de lastige letter(s) of lettergreep rood. Na het oefenen nemen ze elkaar een luisterdictee af, door de woorden op de kaartjes voor te lezen. Voor dit dictée geldt de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Kijk naar het woord in je hoofd.
- 3 Schrijf het woord op.

Bij voorkeur laat u het tweetal dat samen oefent, ook samen het geschrevene nakijken. De leerlingen mogen de woorden die goed geschreven zijn in hun Bouwschrift kleuren of onderstrepen met kleurpotlood. De leerlingen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit. Daarvoor kunnen ze kiezen uit de schrijfp opdrachten in het Bouwboek of uit een verhaal van kopieerblad 27.

Daar treft u vier extra tekeningen aan waarmee de leerlingen een verhaal kunnen bedenken en schrijven.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *ISO-toets 12*
- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bijlage 28 Foutenanalyseschema*
- *Kopieerblad 27 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

ISO-toets 12 is genormeerd voor afname na ± 47 didactische maanden (dl = 47). In het basisonderwijs zal dat ongeveer maart, groep 7 zijn. Onder de toets kunt u zien welke instructieaspecten zijn opgenomen en hoe vaak ze in het dictée voorkomen.

U moet de toets zo snel mogelijk nakijken, omdat de vervolgactiviteiten in les 43 afhangen van de toetsresultaten.

Na de toets gaan alle leerlingen aan het werk met een keuzeactiviteit of met het inhalen van een schrijfpdracht.

ISO-toets 12 maart, groep 7 (dl = 47)

Instructie

We gaan een woorddictée maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

1	Ze doet volgende week examen.	schrijf op examen
2	Hij wordt beschuldigd van diefstal.	beschuldigd
3	Je moet je fouten nog verbeteren.	verbeteren
4	We staan tot onze knieën in het water.	knieën
5	De helikopter landt op het plein.	helikopter
6	Houd eens op met giechelen.	giechelen
7	Voor ons is dit een teleurstelling.	teleurstelling
8	We gaan op vakantie naar België.	België
9	Dat heb jij expres gedaan.	expres
10	Ik vind een karbonade wel lekker.	karbonade
11	De verzekering betaalt de schade.	verzekering
12	Ik heb verschillende hobby's.	hobby's
13	Ik heb een aardigheidje gekocht.	aardigheidje
14	Zij heeft de sommen uitgerekend.	uitgerekend
15	In fruit zitten veel vitamines.	vitamines
16	Je hoeft niet zenuwachtig te zijn.	zenuwachtig
17	De scheidsrechter fluit hard.	scheidsrechter
18	Op zijn aanwezigheid was niet gerekend.	aanwezigheid
19	We zetten een advertentie in de krant.	advertentie

20 Ik kan geen schroevendraaier vinden.	schroevendraaier
21 De brandweerwagen had een lekke band.	brandweerwagen
22 De schoorsteenveger klimt op het dak.	schoorsteenveger
23 Ik loop aan de schaduwzijde van de straat.	schaduwzijde
24 We zijn op tijd voor het avondeten.	avondeten
25 We doen mee aan een fotowedstrijd.	fotowedstrijd

Normering

goed:	23-25 woorden
voldoende:	19-22 woorden
twijfelachtig:	16-18 woorden
onvoldoende:	00-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

isch, heid:	1
ti(e)/sie/, ge/zje/:	2
eindklinker, 's:	2
eind-d/t:	8
ig, lijk:	1
trema:	2
samenstellingen:	6
lange klinker:	13
korte klinker:	8
tekenafspraken (ei/ij, au/ou, ch/g, c/s, ch/sj):	8

Als zinsdictee kunt u eventueel de volgende zinnen gebruiken: 2, 5, 6, 11, 14, 18 en 21. Laat de leerlingen wel steeds de persoonsvorm onderstrepen.

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Kopieerblad 23 Speciale leerhulp
- Bouwboek of Kopieerblad 27 keuzeactiviteiten

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende foutenanalyse leiden tot een aantal vervolgvactiteiten.

Leerlingen die voldoende of goed scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Daarna nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het). Vervolgens gaan deze leerlingen verder met een keuzeactiviteit uit het Bouwboek.

Voor leerlingen die **twijfelachtig** scoren, is de vervolgvactiteit afhankelijk van de gemaakte fouten. Met een foutenanalyse hebt u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze leerlingen de woorden laten oefenen met de al eerder beschreven visuele inprenting. Voor de specifieke fouten wordt hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij leerlingen die **onvoldoende** scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Voor die leerlingen vult u het overzicht in (kopieerblad 23) en organiseert u aanvullende instructie en oefening. Daarna kunt u ook voor deze leerlingen speciale activiteiten uitkiezen.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze luisterfouten ontstaan als gevolg van of een onjuiste klankanalyse of een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositie). Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. Als een leerling zo'n fout toch maakt, kunt u het beste het desbetreffende woord laten inprenten.

• Klank-tekenkoppelingsfouten

Klank-letterfouten

Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. De leerlingen oefenen door het inprenten van de woorden, gericht op het ontstaan van woordbeeld. Het inprenten kunt u het beste laten doen met woordkaartjes waarop de woorden worden geschreven. De lastige letter(s) wordt (worden) rood gekleurd. U kunt ook ruitjespapier gebruiken, waarbij elke letter in een vakje komt te staan. Daarna omlijnen de leerlingen elk vakje met een lastige letter met kleurpotlood.

Lettervormfouten

Letteromkeringen als b-d en oe-eo mogen nu niet meer voorkomen. Wanneer een leerling deze fouten toch nog maakt, is het belangrijk daar in de klas niet verder op in te gaan. Dit moet opgelost worden met individuele hulp buiten de klas.

• Klankgroepfouten

De klankgroepen eer-oor-eur, aai-ooi-oei, uw-eeuw-iouw, tie-ti, isch, heid en ge-gie komen nu voor in vierlettergrepige en samengestelde woorden. Belangrijk daarbij is dat de leerlingen loskomen van de klankvorm en zich steeds het woordbeeld voorstellen. Laat de woorden oefenen door de lettergroep met een kleur van een kader te voorzien: Europese. Vervolgens oefenen de leerlingen de woorden door een luisterdictee (in een tweetal of met een cassette-recorder).

- **Redeneerfouten: eindklinker**

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel op een blaadje zetten. Vervolgens moet hij/zij daar zelf woorden bij zoeken. (Zie kopieerblad 26.)

- **Redeneerfouten: eind-d/t**

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel naschrijven op een blaadje. Daarna moet hij/zij daar woorden bij zoeken die volgens de regel met een d worden geschreven. (Zie kopieerblad 26.)

- **Redeneerfouten: samengestelde woorden**

Laat de fout geschreven woorden in twee delen schrijven met een verbindingsteken en daarna met de woorddelen aan elkaar. De laatste letter van het eerste deel en de eerste letter van het tweede deel worden met een kleur verbonden.

Let wel: een samengestelde woordfout heeft alleen betrekking op het correct aaneenschrijven van de afzonderlijke woorden. Alle andere soorten fouten (bijvoorbeeld ei-ij) vallen in een andere categorie!

- **Redeneerfouten: de onbeklemtoonde klankgroep**

De onbeklemtoonde eindklankgroep

Wijs de leerlingen op het klankverschil tussen de beklemtoonde u en e en de doffe /u/ die geschreven wordt als e, ig of lijk. Leg de nadruk op het verschil in klemtoon. De leerlingen oefenen steeds door de woorden in lettergrepen verdeeld op te schrijven. Daarbij voorzien ze de doffe klank van een kleur.

Oefen ten slotte de fout geschreven woorden ook altijd nog door inprenting. De leerlingen kunnen soms te veel blijven hangen aan de klankvorm van het woord. Het benadrukken van het woordbeeld helpt dit probleem te voorkomen.

De onbeklemtoonde beginklankgroep

Op de manier zoals hierboven is omschreven, bespreekt u zo nodig ook woorden met voorvoegsels. In feite mogen de leerlingen deze fouten niet meer maken. Wanneer ze dit toch nog doen, kunt u ze deze woorden het beste laten oefenen door inprenting.

De onbeklemtoonde a

De leenwoorden met een a in de eerste lettergreep leveren waarschijnlijk geen problemen meer op.

Wanneer de leerlingen hiermee toch fouten maken, dan moet u de gemaakte fout bespreken. Verder moeten deze woorden gewoon op woordbeeld worden ingeprent.

- **Redeneerfouten: de lange klinker**

Laat de leerlingen regel 5 (kopieerblad 26) op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Ze schrijven deze woorden op in lettergrepen verdeeld, zodat de open lettergreep goed opvalt. U bespreekt daarna met ze of de gevonden woorden van het goede woordtype zijn (lange klinker en open lettergreep). Vervolgens oefent u

met de leerlingen deze woorden (en de woorden van het dictee!) op kopieerblad 25.

- **Redeneerfouten: de korte klinker**

Laat de leerlingen regel 6 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Ze schrijven daarbij elk woord verdeeld in lettergrepen op, zodat de medeklinker die de lettergreep moet afsluiten goed te zien is. Laat ze daarna bij deze woorden rijmwoorden bedenken met dezelfde korte klinker.

Als ze er veel problemen mee hebben, gebruik dan kopieerblad 25. Daarbij kunnen ze door analogie en rijmen woordrijen samenstellen, zodat de meest voorkomende woorden met korte klinker regelmatig geoeftend en ingeprent kunnen worden. Ook hier schrijven ze de woorden steeds in lettergrepen verdeeld op.

- **Afspraakfouten**

De leerlingen hebben algemene afspraken geleerd over sch en ch. Herhaal deze afspraken en laat de onjuist geschreven woorden inprenten.

Voor de ei-, au- en i-woorden zijn geen algemene afspraken te maken. Elk woord staat op zich en wordt volgens een woordspecifieke afspraak geschreven. Wijs ze er wel op dat ze bij twijfel moeten kiezen voor de gewone ij en ou. Voor de ie geldt als geheugensteun dat eenlettergrepige woorden altijd met ie geschreven worden en dat ze deze ie houden als tweelettergrepig woord. Voor de c = s, c = k en ch = sj bestaan geen geheugensteuntjes.

Laat de leerlingen deze woorden oefenen op ruitjespapier door naschrijven en kleuren van de lastige letters. Laat ze daarbij proberen met behulp van de woordbetekenis hun eigen ezelsbruggetje te bedenken.

- **Uitvoeringsfouten**

Fouten die ontstaan als gevolg van een onduidelijk schrift vormen geen spelling- maar een schrijfp probleem. Oefen ze ook als zodanig en kijk vooral naar de pengreep.

- **Uitspraakfouten**

Bij fouten die zijn terug te voeren op een onjuiste of onzorgvuldige uitspraak kunt u het beste oefenen door inprenting van de desbetreffende woorden. Dit geldt met name voor problemen als gevolg van streektaalvarianten.

De leerlingen die deze fouten maken, moeten leren de door henzelf gesproken klankvorm te koppelen aan een vast woordbeeld. (Ze mogen hun klankvorm dus niet klankanalyserend schrijven! Daar ontstaan de problemen door.)